PVV VLEESNL Nevedi Topigs Norsvin PROGRESS IN PIGS de coöperatieve Rabobank Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

VITALE VARKENS HOUDERIJ

Actieplan Vitale Varkenshouderij 2026 – 2029

Het actieplan van de Coalitie Vitale Varkenshouderij voor een toekomstbestendige sector

Inhoudsopgave

Introductie **3**
Het Nederlandse varkensbedrijf in 2040 ..... **5**
Goede zorg voor de leefomgeving 6
Circulariteit 6
Klimaat 6
Dierenwelzijn en gezondheid 7
Markt 7
De varkensslachterij in 2040 ..... **8**
Technologie en automatisering 8
Arbeid en organisatie 8
Dierenwelzijn en maatschappelijke waardering 8
Circulaire en duurzame bedrijfsvoering 9
Ketenregie en informatie-uitwisseling 9
Compliance en toezicht 9
Vierkantsverwaarding en marktbenadering 9
Integrale aanpak **10**
Ambitie 2040 10
Goede zorg voor de leefomgeving **13**
Ambities 2040 13
Centrale positie in de circulaire economie **15**
Ambitie 2040 15
Erkende bijdrage in de klimaat- en energietransitie **17**
Ambitie 2040 17
Robuuste en gezonde varkens in een dierwaardige varkensketen **19**
Ambitie 2040 19
Koploperschap in marktgerichtheid en ketensamenwerking **22**
Ambitie 2040 22
Governance **24**

Introductie

De Nederlandse varkenshouderij behoort tot de wereldtop dankzij haar hoge kwaliteit, voedselveiligheid, transparantie en efficiënte productie. Tegelijkertijd opereert de sector in een dynamische omgeving, waarin maatschappelijke en politieke discussies over duurzaamheid, dierenwelzijn, klimaatimpact, geurhinder, emissies, natuur en mestverwerking een belangrijke rol spelen. Deze ontwikkelingen zorgen voor een uitdagende balans tussen verdere verduurzaming enerzijds en de kostprijs en betaalbaarheid van varkensvlees anderzijds. Ondanks deze uitdagingen toont de sector al jarenlang verantwoordelijkheid en zoekt zij actief naar innovatieve oplossingen voor de toekomst. Om deze ontwikkeling te versterken, hebben de Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV), de Rabobank en het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) in 2016 de Coalitie Vitale Varkenshouderij (CoViVa) opgericht. Deze samenwerking richt zich op een toekomstgerichte aanpak van maatschappelijke vraagstukken in de varkensketen en kende toen de volgende doelen:

- Versterken van de marktoriëntatie van de varkenshouderij, inspelen op klantwensen en daardoor een sterkere positie op de binnenlandse en buitenlandse markt.
- Versterken van de samenwerking in de keten.
- Versterken van het maatschappelijk draagvlak en het imago van de sector.
- Vitalisering van de varkenshouderij, met een hoger rendement voor varkenshouders.

In 2019 sloot CoViVa nieuwe ketenpartners aan: Agrifirm, ForFarmers, Topigs Norsvin en VION Food Group. Samen actualiseerden zij het actieplan tot een integraal plan dat sanering en innovatie in balans brengt. De sector toonde bereidheid om overlastgevende bedrijven uit te kopen, mits overheid en sector samen investeerden in vernieuwing en toekomstperspectief. Het doel: een gezonde, concurrerende en maatschappelijk gewaardeerde varkenshouderij, vormgegeven via vijf centrale actielijnen.

1. Goede zorg voor de leefomgeving
2. Centrale positie in de circulaire economie
3. Erkende bijdrage aan de klimaat- en energietransitie
4. Robuuste en gezonde varkens in een dierwaardige houderij
5. Mondiaal koploper in marktgerichtheid en ketensamenwerking

In 2022 is de coalitie verder uitgebreid met alle varkensvoer leverende bedrijven aangesloten bij de Nederlandse Vereniging voor de Diervoederindustrie (Nevedi) en alle varkensslachterijen aangesloten bij VleesNL. Door de vijf actielijnen uit te voeren, werden diverse projecten gerealiseerd en belangrijke resultaten behaald. In 2024 evalueerden de partners de samenwerking en besloten deze voort te zetten, met een herzien actieplan dat aansluit bij actuele ontwikkelingen en het nieuwe kabinetsbeleid, waarbij de horizon is verlegd van 2030 naar 2040.

Belangrijke bouwstenen zijn:

1. “Van Kop tot Staart”, een breed gedragen rapport van de ‘varkenstafel’ uit het landbouwakkoordproces.
2. Het plan van aanpak varkenshouderij binnen het Convenant Dierwaardige Veehouderij.
3. Het project Duurzaam Diervoeder, dat ambities voor 2030 en 2040 formuleert op klimaat, biodiversiteit, circulariteit en Europese grondstoffenherkomst.
4. Aanscherping van klimaatplannen, waarbij de Europese CO_2-reductiedoelstelling stijgt van 49% naar 55%.

Daarnaast wordt het actieplan biologisch van het ministerie van LVVN geïntegreerd. CoViVa erkent de waarde van biologische én andere ketenconcepten. Deze diversiteit aan bedrijfsmodellen versterkt de weerbaarheid en marktpositie van de Nederlandse varkenshouderij, waarmee CoViVa blijft werken aan een duurzame, innovatieve en maatschappelijk gewaardeerde sector richting 2040.

De komende vier jaar richt de Coalitie Vitale Varkenshouderij (CoViVa) zich op het toepassen van eerder ontwikkelde kennis in de praktijk, onder meer via een netwerk van praktijkbedrijven vanaf 2026. Naast een robuust forfaitair systeem krijgen ondernemers via doelsturing ruimte om zelf te bepalen hoe zij aan gestelde doelen voldoen, met optimaal gebruik van ondernemerschap binnen de hele keten. De verwachte krimp van de varkensstapel door saneringsregelingen kan leiden tot onbalans tussen zeugen- en vleesvarkensbedrijven en aanpassingen bij toeleveranciers en slachterijen. Dit brengt risico's mee voor investeringen in verduurzaming en concurrentiekracht. Het opbouwen van een stabiel portfolio van internationale afnemers en behoud van innovatiekracht en kennisinfrastructuur vragen om schaalgrootte en op maat geformeerde productmixen. Varkensvlees moet zich in de komende jaren sterk ontwikkelen van een mainstream product naar onderscheidende producten op basis van marktconcepten, waarbij voedselkwaliteit- en veiligheid, duurzaamheid en dierenwelzijn de kernwaarden vormen, inclusief de borging ervan. Zulke concepten verhogen de indirecte kosten, maar versterken de positie van de Nederlandse varkenshouderij als koploper in duurzaamheid en circulaire economie. Cruciaal is behoud van voldoende schaal en kennis. Het nieuwe actieplan schetst daarom de visie op het varkensbedrijf en de slachterij van 2040, benoemt de succesfactoren voor die toekomst en werkt deze verder uit in de vijf meerjarige actielijnen die richting geven aan een sterke, innovatieve en maatschappelijk gewaardeerde sector.

Het Nederlandse varkensbedrijf in 2040

De Nederlandse varkenshouderij wordt in 2040 maatschappelijk gewaardeerd om haar kwalitatief hoogwaardig, (voedsel)veilig en voedzaam varkensvlees, beschikbaar en betaalbaar voor iedereen. De sector is divers in omvang en bedrijfsvormen en produceert vraaggestuurd op basis van een diverse markt. Dankzij het omnivore dieet van het varken is het een ideaal kringloopdier. Een groot deel van het voer bestaat uit grondstoffen die niet geschikt zijn voor menselijke consumptie, waardoor voedselverspilling effectief wordt tegengegaan. De sector excelleert in de efficiënte productie van hoogwaardige eiwitten, en heeft de emissies geminimaliseerd dankzij hightech, duurzame stallen die ook een positieve bijdrage leveren aan hun omgeving. Daarnaast is de varkenshouderij producent van groene energie, groene meststoffen en bijdragend aan onderhoud van natuur, biodiversiteit en het landschap. De sector is toonaangevend in Noordwest-Europa en belevert deze consumentenmarkt. Extra eisen die een keten stelt, bijvoorbeeld op gebied van duurzaamheid of dierenwelzijn, worden betaald door de markt. Het varkensbedrijf in 2040 heeft een gezond en duurzaam verdienmodel en opereert in transparante en geborgde ketens. De varkenshouder heeft daarbij een eerlijke positie en zeggenschap op gebied van standaarden en prijs. Stallen worden aangepast op basis van nieuwe eisen, volgens het investeringsritme van het bedrijf.

Door middel van doelsturing wordt, waar mogelijk en relevant, optimaal ruimte gegeven aan vakmanschap, de ligging van het bedrijf, het type bedrijf en de eisen die de keten stelt voor het eindproduct. De sector, alsook de individuele bedrijven en ketens, monitoren de prestaties volgens een transparante en geborgde KPI-systematiek (kritische prestatie indicatoren). Naast doelsturing en realtime monitoring, zal altijd een forfaitair systeem blijven bestaan voor bedrijven die dat past.

Varkenshouders zijn topondernemers en vakmanschap staat centraal. De sector is een goede werkgever en zuinig op arbeidskrachten en hun werkomgeving. Varkenshouders staan nooit stil en halen elke dag het beste uit zichzelf, hun bedrijf en de mensen die er werken. Goede zorg voor de dieren en leveren van veilig en gezond voedsel staat daarbij centraal.

Het varkensbedrijf in 2040:

- Heeft een gezond en duurzaam verdienmodel, de markt is hierin sturend.
- Opereert in een Noord West Europese markt waarin EU-level playing field geborgd is.
- Produceert in transparante en geborgde ketens.
- Werkt in een gesloten systeem (van big tot aan vleesvarken) zelfstanding of gaat een samenwerking aan.
- Verwerkt de mest die niet op grond (eigendom of in samenwerking met akkerbouwers) geplaatst kan worden tot hoogwaardige producten en energie die aansluiten bij wensen van afnemers.
- Werkt energieneutraal en er zijn bedrijven die energie leveren.
- Gebruikt voeders die voor 90% bestaan uit producten die niet voor humane voeding worden gebruikt.
- Gebruikt grondstoffen die voor minstens 85% uit Europa komen en gegarandeerd afkomstig van gebieden die ontbossingsvrij zijn.
- Werkt met een hoog niveau van interne en externe biosecurity.
- Hanteert een hoog niveau van diergezondheid en dierenwelzijn. Varkens worden dierwaardig gehouden in diergericht ontworpen en brandveilige stallen volgens de normen die daarvoor gelden en de eisen die de afnemer daaraan stelt. De diergezondheid wordt continu gemonitord.

- Heeft haar emissies tot een minimum beperkt. Er wordt adequaat gestuurd door middel van sensoren en datamanagementsystemen.
- Monitort duurzaamheid op het bedrijf door middel van een evenwichtige set van kpi's. Daarbij zijn integraal afwegingen gemaakt passend bij het bedrijf, de omgeving en de markt waarbinnen geleverd wordt.
- Vangt hemelwater op en maakt het op een natuurlijke manier beschikbaar voor de bodem om de waterkringloop zo goed mogelijk te sluiten.
- Zorgt voor een goede biodiversiteit op het erf in goede balans met biosecurity.

Om ruimte te geven aan de varkensbedrijven van de toekomst zijn heldere keuzes gemaakt. Bedrijven die op plekken stonden waar bedrijfsontwikkeling onmogelijk was (rondom natuur of woonkernen) zijn gesaneerd en verplaatst. Goede locaties zijn behouden en er is ruimte geboden voor bedrijfsontwikkeling op plaatsen waar het kan. Bouwblokken bieden ruimte om invulling te geven aan veranderende maatschappelijke wensen. Varkenshouders kunnen ondernemen door consistent beleid, waarin heldere keuzes gemaakt zijn. Er kan niet overal een tien op gescoord worden, omdat effecten van verschillende opgaven kunnen botsen (bijvoorbeeld op gebied van emissies en dierwelzijn). Bedrijven worden op basis van natuurlijke investeringsritmes verder ontwikkeld en aangepast.

Goede zorg voor de leefomgeving

De varkenshouderij is een belangrijke werkgever en drager van een leefbaar platteland. Bedrijven hebben een hoog niveau van biosecurity met minimale risico's op insleep of verspreiding van dierziekten en zoönosen. Emissies van NH_3, methaan, lachgas, fijnstof en geur zijn tot een minimum beperkt en in balans met dierenwelzijn (wat vaak tot meer emissies leidt). Dit wordt gerealiseerd door middel van een combinatie van bron- en managementmaatregelen in stallen en luchtwassers. Emissies worden realtime gemeten en er wordt direct bijgestuurd. Varkenshouders hebben handelingsperspectief om hierop te sturen. Om uitvoering te geven aan de opgaven van diergezondheid, dierwelzijn en emissiereductie is kennis en vakmanschap essentieel. Op het erf wordt hemelwater opgevangen, en er wordt bijgedragen aan biodiversiteit die past bij de omgeving.

Circulariteit

De varkenshouderij gebruikt voeders die voor 90% bestaan uit producten die niet door humaan worden gebruikt. De gebruikte grondstoffen komen voor minstens 85% uit Europa en zijn gegarandeerd afkomstig van gebieden die ontbossingsvrij zijn. Hiermee heeft de sector een cruciale rol in het verwerken van laagwaardige eiwitten uit reststromen tot hoogwaardige eiwitten in de vorm van varkensvlees.
Mest die niet op het eigen bedrijf of in de omgeving geplaatst kan worden, wordt verwerkt tot hoogwaardige groene meststoffen, biobased grondstoffen, bodemverbeteraars en energie. Deze meststoffen worden voor 95% afgezet binnen Europa.

Klimaat

De sector is efficiënt en levert varkensvlees met een lage CO_2 footprint en lage emissies van methaan en CO_2. Dit is transparant berekend en herkenbaar op het etiket vermeld. De varkenshouderij produceert energieneutraal (mits zonnepanelen en andere vormen van energieproductie, bijvoorbeeld biogas, toegerekend worden aan de sector) en produceert waar kan energie voor de lokale omgeving.

Dierenwelzijn en gezondheid

Bedrijven voldoen aan het Convenant Dierwaardige Veehouderij met ruime, comfortabele, functioneel ingedeelde en brandveilige stallen die zijn uitgerust met goede ventilatie, natuurlijk licht en afleidingsmateriaal om het soorteigen gedrag van varkens te stimuleren. De varkens zijn gezond en kunnen met hun krulstaart in hun behoeften voorzien. Ingrepen zijn niet meer standaard nodig. De randvoorwaarden die daarvoor nodig zijn, zijn ingevuld door overheid en marktpartijen, en ondernemers investeren. De varkenshouderij heeft een hoge gezondheidsstatus, wat resulteert in een verantwoord gebruik van antibiotica en andere antimicrobiële en antiparasitaire middelen. Er wordt gebruik gemaakt van bewezen monitoringtechnologieën en diagnostische tools om zieke dieren vroegtijdig op te sporen en snel te kunnen handelen. Ingrepen zijn tot een minimum beperkt, en de markt heeft hierop ingespeeld door extra kosten te dragen en risico's zoveel mogelijk te verminderen.

Markt

In principe is de markt sturend. Productie stemt zich af op de vraag die er in de markt is. Varkenshouders zijn topondernemers. Zij blinken uit in vakmanschap en produceren in balans met hun omgeving voedzaam en voedselveilig varkensvlees. De sector kenmerkt zich door diversiteit in omvang en bedrijfsvormen, en speelt flexibel in op de steeds veranderende marktvraag. De sector werkt in sterke, transparante ketens die vraaggestuurd zijn en werken in een gelijk speelveld binnen de EU, met een toonaangevende internationale concurrentiepositie. De boer heeft een sterke positie in de keten en heeft medezeggenschap over duurzaamheidseisen en prijsvorming. Kosten die niet worden vergoed binnen de keten, worden op andere manieren gefinancierd, zoals door investeringssubsidies en middelen voor maatschappelijke diensten. De sector minimaliseert verspilling en optimaliseert de verwaarding van producten binnen de EU. Kwaliteit, veiligheid en duurzaamheid worden transparant geborgd door betrouwbare datasystemen en het ketenkwaliteitssysteem Holland Varken.

De varkensslachterij in 2040

De Nederlandse slachterij in 2040 is een transparant, duurzaam en innovatief bedrijf dat midden in de samenleving staat en van strategische belang is voor de Nederlandse en Europese voedselzekerheid. Zij combineert economische kracht met maatschappelijke acceptatie en technologische innovatie met dierwaardig handelen. Als verbindende schakel in de keten zorgen slachterijen voor een vraaggestuurde productie van duurzaam geproduceerde dierlijke eiwitten, en een optimale verwaarding van grondstoffen, rekening houdend met de belangen van varkenshouders en afnemers.

De sector borgt wereldwijd markttoegang door te voldoen aan de hoogste internationale standaarden voor voedselveiligheid, dierenwelzijn en kwaliteit. Deze wereldwijde toegang is van groot belang voor een optimale vierkantsverwaarding. Die stelt de gehele keten in staat om voortdurend te investeren in verdere verbetering. De Nederlandse slachterij in 2040 is een onmisbare schakel voor een welvarend, duurzaam en vitaal Nederland. Met aantoonbare economische, maatschappelijke en ecologische waarde verdient de sector blijvende erkenning en ondersteuning van politiek en overheid.

Technologie en automatisering

In 2040 zijn slachterijen maximaal geautomatiseerd, gemechaniseerd en gerobotiseerd. Robotarmen, AI-gestuurde inspectiesystemen en digitale twins zijn standaard. Digitale twins zijn virtuele kopieën van machines of processen die met realtime data worden gevoed. Ze voorspellen prestaties, signaleren problemen en helpen processen optimaliseren. Dit vergroot de productiesnelheid, verhoogt de veiligheid en minimaliseert de inzet van en de fysieke belasting voor werknemers. Door de combinatie van hightech automatisering en slimme data-analyse wordt efficiënt geproduceerd met zo min mogelijk verspilling. De inzet van sensoren waarborgt volledige traceerbaarheid: van levend dier tot verpakt product. Consumenten krijgen direct inzicht in de herkomst, het welzijn en de duurzaamheid van het vlees.

Arbeid en organisatie

Hoewel veel werkzaamheden zijn geautomatiseerd, blijft menselijk vakmanschap essentieel. De arbeidsomstandigheden zijn optimaal: concurrerende lonen, veilige, ergonomische werkplekken en ruimte voor persoonlijke ontwikkeling maken de sector aantrekkelijk voor talent.
Daarnaast zijn slachterijen een belangrijke werkgever in regionale gemeenschappen. Ze bieden werkgelegenheid en dragen bij aan een leefbaar platteland, in nauwe samenwerking met omliggende bedrijven en opleidingen.

Dierenwelzijn en maatschappelijke waardering

Dierenwelzijn is een belangrijk speerpunt. Slachterijen van 2040 werken met innovatieve, diervriendelijke systemen die stress tot een minimum reduceren. Van transport tot slacht worden processen ingericht op rust, comfort en veiligheid. Deze benadering sluit aan bij de eisen van zowel de maatschappij als de (internationale) markt.

Omdat slachterijen midden in de samenleving staan, is er veel aandacht voor transparantie, zodat zichtbaar is hoe zorgvuldig met dieren, mensen en producten wordt omgegaan. Deze openheid zorgt voor maatschappelijk draagvlak en trots in de omgeving.

Circulaire en duurzame bedrijfsvoering

Slachterijen in 2040 zijn integraal onderdeel van de circulaire economie. Bijproducten worden volledig benut: bloed, organen en botten worden verwerkt tot hoogwaardige grondstoffen voor farmacie, diervoeding of biobased materialen. Energie komt grotendeels uit eigen reststromen, zoals biogasproductie. Hierdoor zijn slachterijen energieneutraal en leveren zij vaak energie terug aan de omgeving.
Daarnaast is de CO_2-footprint van het proces tot een minimum beperkt. Restwater wordt gezuiverd en opnieuw ingezet, terwijl warmte- en koelsystemen optimaal circulair functioneren. Slachterijen zijn niet alleen producenten van vlees, maar ook leveranciers van duurzame grondstoffen en energie.

Ketenregie en informatie-uitwisseling

De slachterij van 2040 vervult een centrale rol als ketenregisseur. Slachterijen coördineren de samenwerking tussen varkenshouders, verwerkers en retailers en zorgen voor een geborgde, vraaggestuurde productie. Daarbij staan kwaliteit, duurzaamheid en marktwaarde centraal.
Een belangrijk onderdeel is de digitale gegevensuitwisseling tussen varkenshouders en slachterijen. Data over diergezondheid, groei en karkaskwaliteit worden realtime gedeeld, waardoor varkenshouders gericht kunnen sturen op verbetering. Dit vergroot de transparantie en versterkt de positie van boeren en gelijkwaardigheid binnen de keten.

Compliance en toezicht

Interne kwaliteitscontroles en private kwaliteitssystemen zijn streng en transparant, terwijl de overheid toezicht houdt op dit interne toezicht. Dankzij geavanceerde dataregistratie en auditing kan naleving eenvoudig en betrouwbaar worden aangetoond. Dit systeem vergroot efficiëntie en vertrouwen, zowel nationaal als internationaal.

Vierkantsverwaarding en marktbenadering

De kern van het verdienmodel is maximale vierkantsverwaarding van het varken. Alle onderdelen vinden hun weg naar hoogwaardige markten: van verse karbonades tot vleeswaren en nicheproducten. Door slimme marktbewerking worden de beste afzetmarkten bediend, zowel in Noordwest-Europa als wereldwijd voor de vierkantsverwaarding.
Slachterijen zorgen zo voor een gezond rendement dat in verhouding staat tot de investeringen en risico's. Dit stelt hen en de varkenshouders in staat continu te investeren in innovatie, duurzaamheid en kwaliteit en daarmee het voortbestaan van de sector te borgen.

Bijdrage aan de welvarendheid van Nederland.

De Nederlandse slachterijen dragen in 2040 bij aan een geopolitieke stabiliteit en voedselzekerheid, omdat zij onderdeel zijn van een vitale voedselinfrastructuur en een substantiële economische bijdrage leveren aan de BBP.

Integrale aanpak

Ambitie 2040

Een maatschappelijk gewaardeerde sector voor productie van veilig, voedzaam en duurzaam voedsel en die tevens producent is van groene energie, groene meststoffen en bijdraagt aan onderhoud van natuur, biodiversiteit en landschap.

Hierbij gelden een aantal uitgangspunten:

- Langetermijnperspectief
  Langetermijnperspectief voor ondernemers is cruciaal om te komen tot de invulling van maatschappelijke doelen en wensen. Alleen met een redelijke mate van zekerheid voor de lange termijn (15-20 jaar) komen noodzakelijke investeringen van de grond. Alleen dan kan de varkenshouderij haar verantwoordelijkheid nemen door te ontwikkelen op maatschappelijke thema's. Dit geldt zeker voor jonge varkenshouders. Langjarig perspectief voor (potentiële) jonge varkenshouders is nodig door gerichte en effectieve financiële stimulansen en vrijstellingen voor bedrijfsovername.
- Integrale afwegingen
  Er liggen veel maatschappelijke uitdagingen op het boerenerf. Het is belangrijk om hier integrale afwegingen in te maken en de consequenties hiervan te accepteren. Ondernemers hebben ruimte nodig om te investeren in integraal duurzame bedrijfsvoering. Hier zal een helder afwegingskader voor gemaakt moeten worden, waarbij de ondernemer, de plek van het bedrijf en de markt waarvoor geleverd wordt, onderdeel van zijn. We kunnen niet overal een 10 op halen!
- Koplopers belonen
  Bij nieuw beleid hoort een realistische overgangstermijn voor vroege investeerders. Koplopers mogen niet afgestraft worden. Varkenshouders die bijvoorbeeld geïnvesteerd hebben in vrijloopkraamhokken vooruitlopend op toekomstige eisen mogen niet gestraft worden als deze nieuwe eisen niet volledig overeenkomen met de actuele bedrijfssituatie.
- Samenwerking en vertrouwen
  De coalitie is van mening dat alleen door actieve samenwerking tussen stakeholders invulling gegeven kan worden aan de opgaves op gebied van leefomgeving, dierwelzijn en gezondheid, biodiversiteit, klimaat, circulariteit en markt. Integrale duurzaamheid, marktpotentie en kostenefficiënte maatregelen zijn daarbij een belangrijk uitgangspunt. Voor het maken van afspraken in de varkenshouderijketen is onderling vertrouwen en actieve samenwerking, zowel binnen de keten als met andere stakeholders, zoals overheid en de NGO's, essentieel. Dit is ook de basis van de CoViVa-aanpak.
- Efficiënt gebruik van mineralen.
  De varkenshouderij wil zo efficiënt mogelijk omgaan met de mineralen die worden aan- en afgevoerd in een integrale context met de overige doelstellingen van de sector. Voor de aanvoer van deze mineralen (voer) is het belangrijk dat de behoefte van de varkens te allen tijde voorop staat.

Wat is nodig om de ambities te realiseren?

Er is een aantal basiszaken nodig om de verschillende ambities voor 2040 te realiseren. Daarom gaat CoViVa zich inzetten voor:

- Doelsturing
  Doelsturing op bedrijfslocatieniveau en sectorniveau op basis van kpi's om ondernemerschap en oplossingspotentieel maximaal te kunnen benutten. CoViVa zal begin 2026 komen met een set van kpi's voor de varkenshouderij, voortbouwend op de eerste verkenning die door CoViVa is uitgevoerd binnen het sectorbrede KPI-k project van LVVN en stakeholders.
- Geborgde vastlegging van duurzaamheidsprestaties op het boerenerf
  Om duurzaamheidsdoelen op bedrijfsniveau te kunnen sturen, is een meetinstrument nodig dat prestaties meet en communiceert binnen de keten en naar overheid en maatschappij. De informatie uit dit instrument moet op een veilige, versleutelde manier worden gedeeld met landelijke monitoringssystemen, zoals de NEMA. Vanuit de visie van CoViVa op geborgde gegevensverzameling is hiervoor het project Holland Varken Datasnelweg gestart: een digitale infrastructuur die databronnen via standaard API's koppelt tussen ketenpartijen zonder data op te slaan. Deze infrastructuur vormt de basis voor een transparante, innovatieve en betrouwbare varkensketen, waarin eigenaarschap, governance en dataveiligheid zijn geborgd. Elke ketenschakel blijft verantwoordelijk voor de eigen data, met als doel een virtueel geïntegreerde keten te realiseren, waarbij het ondernemerschap in elke schakel ervan optimaal wordt benut
- Facilitering kennisontwikkeling en doorstroming daarvan
  Om doelen op onder andere gebied van welzijn en gezondheid te behalen, is meer kennis nodig (bijvoorbeeld over voer, grondstoffen en klimaat). Er is via een publiek private samenwerking (PPS) een onderzoeksprogramma uitgevoerd. De hieruit verkregen kennis wordt benut bij de verdere implementatie in de praktijk. Nieuwe kennisvragen zijn gebundeld in de PPS Vitale Varkenshouderij, die eind 2025 is gestart.
- Een netwerk praktijkbedrijven
  Met LVVN en WUR is een netwerk praktijkbedrijven in voorbereiding, welke in 2026 volledig operationeel moet zijn (circa 50 bedrijven). In dit netwerk worden maatregelen, met focus op verlaging van broeikasgassen, integraal in de praktijk getest in relatie tot andere beleidsdoelen. Doelsturing en geborgde data zijn hierbij belangrijke aandachtspunten.
- Een uitfaseringsbeleid voor stoppers

Daarnaast zijn er een aantal randvoorwaarden voor het succesvol kunnen behalen van de ambities:

- Balans tussen productie en afzet
  Duurzame productie en consumptie moeten in balans groeien, zodat opbrengstprijzen binnen duurzaamheidsconcepten voldoende blijven om de extra kosten te dekken.
- Een EU-level playing field.
- Een financierbaar bedrijf met goed verdienmodel.
- Een beleid op basis van beloning i.p.v. straffen.
- Passende wet- en regelgeving
  - Regelgeving op basis van een robuust forfaitair systeem en doelsturing daar waar het past.
  - Schrappen van conflicterende regelgeving. Per ambitie wordt dit in beeld gebracht en worden voorstellen uitgewerkt. Met betrekking tot het versnellen van toepassing van stalinnovaties en mestverwaarding vindt dit plaats binnen het "Regieorgaan versnellen innovatie emissiereductie duurzame veehouderij".

- Een juridische basis om ook goed gedrag te kunnen belonen (bijvoorbeeld ten behoeve van CO_2-credits of ecosysteemdiensten)
- Robuuste regelgeving met juridische borging van innovaties in stalsystemen en management (stal en mest) en mestverwaarding en -aanwending.
- Snellere vergunningverlening voor stalaanpassingen en nieuwe stallen.

Goede zorg voor de leefomgeving

De Coalitie Vitale Varkenshouderij staat voor een varkenshouderij met zorg voor de leefomgeving: een varkenshouderij waarbij omwonenden van varkensbedrijven - maar ook varkenshouders en hun medewerkers - zo min mogelijke nadelige effecten ondervinden van het houden van varkens. Varkensbedrijven zijn zorgvuldig ingepast in de omgeving en versterken de structuur en biodiversiteit van een vitaal en duurzaam platteland. Investeringen in het terugdringen van emissies hebben een positieve invloed op het stalklimaat en daardoor ook op de gezondheid van mens en dier, wat vervolgens weer leidt tot betere (economische) bedrijfsresultaten. De bedrijven zijn moderne (gezins-)bedrijven, divers van vorm en omvang. Bedrijfsontwikkeling en schaalvergroting blijven mogelijk en zijn gekoppeld aan wat past in de omgeving. Bedrijfsspecifiek maatwerk maakt varkenshouderijbedrijven van toegevoegde waarde in en voor de omgeving.

Ambities 2040

De varkenshouderij in 2040:

- Is een belangrijke werkgever en drager van een leefbaar platteland;
- Heeft haar emissies van NH_3, methaan, lachgas, fijnstof en geur tot een minimum beperkt, in balans met een dierwaardige veehouderij;
- Heeft een hoog niveau van biosecurity met een minimaal risico op insleep en verspreiding van dierziekten en zoönosen;
- Maakt gebruik van brongerichte-, management- en/of nageschakelde technieken in en om stallen
- Heeft de mogelijkheid haar emissies realtime te meten en bij te sturen;
- Draagt op en om het erf bij aan biodiversiteit en landschapsonderhoud, passend bij de omgeving.

Opgaven en doelstellingen

De varkenshouderij werkt verder aan het ontwikkelen van stalsystemen met brongerichte emissiebeperkende maatregelen, in combinatie met nageschakelde technieken, in bestaande en nieuwe stallen en bij aanwending van mest om de uitstoot van milieubelastende stoffen te verminderen. Er worden nieuwe stalconcepten ontwikkeld, die passen bij een dierwaardige houderij, bij de wensen van de markt en consument en die een (brand)veilige leefomgeving garanderen. De varkenshouderij draagt hiermee tevens bij aan het behalen van milieu- en klimaatdoelen én de circulaire economie.

Het slim en verantwoord omgaan met productieruimte is belangrijk om de ambities van de varkenssector te realiseren. Keuzes voor varkenshouders de komende jaren zijn stoppen, innoveren, verbreden of verplaatsen. Bij verplaatsing is het essentieel voor het handelingsperspectief van ondernemers dat er elders locaties zijn waarop doorontwikkeling kan plaatsvinden. Hierbij ligt de uitdaging om goede locaties te behouden, creatief naar locaties te kijken, maatwerk te leveren, durven te kiezen, te selecteren en waarbij rekening gehouden wordt met de kwetsbaarheid van de omgeving. Daartoe is ten tijde van het Landbouwakkoord door de varkenstafel een kwadrantmodel ontwikkeld dat toegepast kan worden en dat leidt tot minder emissies en tegelijkertijd ontwikkelruimte biedt waar dat kan. CoViVa wenst dit model verder uit te werken om hiermee een versnelling op gang te brengen.

Doelen 2030

- Per varkenscategorie beschikbaar hebben van 3 tot 5 brongerichte emissiebeperkende stalmaatregelen die haalbaar en toepasbaar zijn in de praktijk, voldoen aan de maatschappelijke wensen en rendabel zijn.
- Varkenshouders hebben door middel van o.a. sensortechnieken de optie om inzicht in de emissies op hun bedrijf te krijgen en kunnen daar actief op sturen. Via pilots zal dit de komende 4 jaar worden vormgegeven.
- Een geborgde vergunningssystematiek op basis van een robuust forfaitair systeem en doelsturing waar mogelijk (met realistische bedrijfsspecifieke doelen voor stikstof en broeikasgassen), waarbij ondernemers via een combinatie van stalmaatregelen, nageschakelde technieken en management kunnen voldoen aan de emissiedoelen.
- Snellere vergunningverlening door het wegnemen van drempels die er zijn (stikstofslot, flexibele bouwblokken, positie omgevingsdialoog).
- Op gang brengen en houden van een beweging naar ‘lage emissie’ concepten en het realiseren van een (snelle) substantiële emissiereductie nabij kwetsbare gebieden (afwaartse beweging) via stoppen, innovatie en versnelde modernisering en ontwikkelruimte bieden verder weg van kwetsbare gebieden.

Op initiatief van CoViVa is er in 2020 een taskforce gevormd van Rijk, decentrale overheden en veehouderijsectoren om innovaties in en om stallen te versnellen. Deze taskforce werd later het “Regieorgaan versnellen innovatie emissiereductie duurzame veehouderij”, en heeft geconstateerd dat het belangrijk is om met grote snelheid nieuwe veehouderij-oplossingen en innovatieve stallen te ontwikkelen en in de praktijk te implementeren. De taskforce constateerde dat diverse barrières deze versnelde innovatie hinderen: ‘Zo is de huidige praktijk van ontwikkeling van nieuwe stalconcepten complex, is de periode om van ontwikkeling naar implementatie van nieuwe ideeën te komen te lang, en is er onvoldoende langetermijnzekerheid voor bedrijven om te kunnen investeren. Ook blijkt de daadwerkelijke uitstoot van stallen onvoldoende overeen te komen met de verwachting op basis van de emissiefactoren, en zijn er te weinig prikkels om emissies verder te reduceren na de bouw van een stal. CoViVa participeert in het “Regieorgaan versnellen innovatie emissiereductie duurzame veehouderij” om zo de CoViVa ambities in samenwerking vorm te geven. De kennis hieruit wordt breed verspreid om het zo toepasbaar te maken voor vergunningverlening.

CoViVa is van mening dat investeringen het meest renderen door verouderde stallen versneld af te schrijven en te saneren en te vervangen door stalsystemen met een brongerichte aanpak van emissies. Hiervoor zijn faciliterend beleid en fiscale regelingen nodig. Snellere vergunningverlening binnen de huidige regelgeving is nodig en kan onder andere door het instellen van een onafhankelijke toets m.b.t. de omgevingsdialoog om emotie te scheiden van feiten.

Centrale positie in de circulaire economie

Centrale positie in de circulaire economie betekent dat de positie van het varken als ultiem kringloopdier optimaal wordt ingezet en wordt versterkt door het omzetten van laagwaardige producten (bijv. reststromen) in hoogwaardige voeding. Daarnaast vormt de mest de basis voor groene energie, als bodemverbeteraar en als vervanger van fossiele kunstmest.

Ambitie 2040

De varkenshouderij in 2040:

- Heeft de kringloop op Europees niveau zo goed als gesloten (import blijft noodzakelijk);
- Voert haar varkens grotendeels met reststromen (niet geschikt voor humane consumptie);
- Haalt 85% van de grondstoffen uit Europa;
- Verwerkt 100% van de mest die niet op eigen grond van het bedrijf, danwel in de omgeving, geplaatst kan worden tot groene meststoffen en groene energie;
- Zet deze groene meststoffen voor 95% af binnen Europa.

Opgaven en doelstellingen

- Maximale inzet van veevoergrondstoffen die afkomstig zijn van rest- of bijproducten die niet voor humane consumptie worden gebruikt. Dit betekent het vergroten van het aandeel rest- en bijproducten uit de humane voedingsketen en “human inedible” (niet geschikt voor humane consumptie) grondstoffen in veevoer. Daarnaast is het ontwikkelen en toepassen van alternatieve eiwitrijke veevoergrondstoffen, zoals dierlijke eiwitten en mineralen, algen en wieren, insecten en alternatieve teelten mogelijk kansrijk om veevoedergrondstoffen te onttrekken aan de competitie ‘feed - food - fuel’.
- Het verkleinen en sluiten van nutriëntenkringlopen door maximale inzet van veevoergrondstoffen die lokaal, regionaal of in Europa zijn geteeld en verminderde afhankelijkheid van de import van grondstoffen uit derde landen. Internationaal overeengekomen kwaliteits- en duurzaamheidseisen zijn leidraad voor het toepassen van grondstoffen uit derde landen.
- Sluiten van nutriëntenkringlopen door de mestverwerkingsketen te versterken en te professionaliseren. Streven is om op termijn alle varkensmest die niet op eigen land of in de omgeving afgezet kan worden, volledig te verwaarden naar hoogwaardige meststoffen, biobased grondstoffen en groene energie
- Door het realiseren van deze doelstellingen wordt de carbon footprint substantieel verkleind.
- Door het realiseren van deze doelstellingen wordt een substantiële bijdrage geleverd aan de klimaatopgave waarvoor ons land staat.

Doelstellingen 2030

1. Klimaat
   Verlaging van de carbon footprint van diervoeder voor varkens van 40% in 2030 t.o.v. 2018. Deze reductie wordt gerealiseerd door verduurzaming van de teelt van grondstoffen, o.a. door het gebruik van ontbossingsvrije grondstoffen, energiebesparing, inzet van groene energie voor het produceren van (meng)voer en het verduurzamen van het transport van diervoer. Ook door advisering en voederwaarde onderzoek van het rantsoen wordt een bijdrage geleverd.
2. Biodiversiteit
   Gebruik van 100% ontbossingsvrije soja en palm vanaf 2025 en 100% conversievrije soja- en palmproducten vanaf 2030.
   De bijdrage aan het versterken van de biodiversiteit is gericht op het sourcen van soja- en

palmproducten waar geen conversie van regenwoud en andere biodiverse habitats heeft plaatsgehad. Daarnaast besteden varkenshouders ook op het eigen erf volop aandacht aan biodiversiteit door beplanting en onderhoud op en om het erf.

3. Circulariteit
   a. *Gebruik grondstoffen niet geschikt voor humane consumptie 90%.*
      Het varken verwerkt rest- en bijproducten, voormalige voedingsmiddelen en andere grondstoffen die niet geschikt zijn voor humane consumptie dan wel niet voldoen aan de kwaliteitseisen van de voedingsmiddelenindustrie. De ambitie is om in de periode tot 2030 het aandeel op 90% te handhaven.
   b. *Verhoging van rest- en bijproducten en voormalig voedingsmiddelen tot 40%*
      Binnen de grondstoffen niet geschikt voor humane consumptie is de ambitie om het aandeel rest- en bijproducten te verhogen van 36% in 2018 tot 40% in 2030.
4. Europese herkomst optimaliseren
   Het gebruik van lokaal of Europees geteelde grondstoffen kan het voedselsysteem verduurzamen, afhankelijk van teeltomstandigheden en transport. De varkensketen streeft naar een gelijkblijvend of hoger aandeel Europese grondstoffen, zolang dit andere duurzaamheidsdoelen niet schaadt en de beschikbaarheid voldoende blijft.
5. Mestverwaarding: 100% van de mest die niet in omgeving kan worden afgezet.
   Behoudens mest die op het bedrijf of 1 op 1 kan worden afgezet aan andere landbouwers in de regio, wordt het overblijvende aandeel van het mestoverschot van varkenshouderijen verwaard tot waardevolle meststoffen, kunstmestvervangers, biobased grondstoffen en groene energie.

Tweejaarlijks worden de resultaten van de ontwikkelde monitor duurzaam diervoeder gepresenteerd en worden eventuele acties geformuleerd om sturing te geven aan het behalen van de ambities. Een en ander is uitgewerkt in het werkplan circulariteit van CoViVa.

Bovenstaande doelstellingen m.b.t. circulariteit zijn wel sterk afhankelijk van de beschikbaarheid van grondstoffen. De grote stromen zoals tarwegistconcentraat, aardappelstoomschillen of bierbostel worden al jarenlang effectief aangewend. Er zijn echter ook andere stromen die aandacht behoeven en verspilling helpen tegengaan, zoals de snijverliezen in een groentensnijderij, producten die hun uiterste houdbaarheidsdatum overschreden of dierlijke eiwitten uit slachthuizen. Naast de kansen voor toepassing van méér producten als diervoer is er echter de reële concurrentie van groen gas. Door de groen gas ambitie neemt de vraag naar restproducten voor gebruik in vergisters toe. Ook zullen voedingsmiddelenbedrijven hun energiegebruik willen verlagen via de productie van gas met behulp van hun eigen restproducten. De toepassing van reststromen voor energie is minder hoogwaardig dan voor diervoeding en dus ongewenst volgens de Ladder van Moerman. Een vigerend beleid op basis van deze ladder is gewenst om doelen te realiseren.

De aanpak bij mestverwaarding is gekoppeld aan de bronaanpak bij stallen. Voor de varkenshouderij ligt de oplossing om te komen tot lagere emissies (ammoniak en broeikasgassen) met name in een combinatie van stalaanpassingen en mestverwaarding. Daarbij ligt de focus op productie van circulaire meststoffen (groene kunstmest) en groen gas via vergisting. Investeringen in nieuwe stallen zijn afhankelijk van het investeringsritme van bedrijven (afschrijving) en het verkrijgen van vergunningen. Voor de korte termijn (tot 2030) is de aanpak met name gericht op het versneld afvoeren van mest van bestaande bedrijven. Hiervoor is een plan in ontwikkeling met concrete acties, die in samenwerking met het “Regieorgaan versnellen innovatie emissiereductie duurzame veehouderij” zal worden uitgevoerd.

Erkende bijdrage in de klimaat- en energietransitie

Een erkende bijdrage aan klimaat- en energietransitie betekent dat de varkenshouderij werkt aan een energie- en klimaatneutrale varkensvleesproductie in 2050. De sector zet in op energieproductie uit niet-fossiele bronnen (bijv. zonnepanelen op stallen), groen gas en energiebesparing. Verder wordt de emissie van broeikasgassen door de varkenshouderij verminderd volgens de in de Klimaattafel veehouderij gestelde doelen en randvoorwaarden en de in 2023 aangescherpte ambities daarbinnen. Hierbij dient bedacht te worden dat het houden van varkens altijd gepaard zal gaan met emissies, maar dat deze emissies gecompenseerd worden door energiemaatregelen.

Ambitie 2040

De varkenshouderij in 2040:

- Realiseert de klimaatdoelen uit het klimaatakkoord voor 2030 en werkt door aan het realiseren van de doelstellingen voor 2050 op basis van kennis, kunde en ruimte om te innoveren, zowel ruimtelijk als ook in financiële zin;
- Produceert varkensvlees met een lage CO_2 footprint, herkenbaar op het product;
- Realiseert via mestvergisting een substantiële bijdrage aan de nationale groen gas ambitie;
- Produceert op sectorniveau energieneutraal (mits zonnepanelen en andere vormen van energieproductie, bv. biogas, toegerekend worden aan de sector);
- Produceert daar waar kan lokaal energie voor de omgeving.

Opgaven en doelstellingen

1. Verminderen van de methaanemissie van de varkenshouderij volgens de aan de klimaattafel gestelde doelen en randvoorwaarden door een brongerichte aanpak van gasvormige emissies in varkensstallen. Snelle verwijdering van mest uit stallen voor verwerking is daar een belangrijk onderdeel van, om ook, via monomestvergisting, een forse bijdrage te leveren aan de ambities m.b.t. de productie van groen gas.
2. Varkenshouders hebben een realistisch bedrijfsspecifiek doel en inzicht in de sturingsmogelijkheden door bijv. sensormetingen en een dashboard.
3. Werken aan een energieleverende varkenshouderij door energiebesparing en groene energieproductie (i.e. zon, wind, biogas) en hergebruik van warmte in alle ketenschakels.

De volgende voorwaarden gelden hierbij:

- Regelgeving op basis van doelsturing op sectorniveau. De coalitie heeft daartoe een plan uitgewerkt.
- Een juridische basis om ook goed gedrag te kunnen belonen (bv. CO2-credits)
- Faciliterend beleid in het kader van toerekening van energie-/ biogasproductie

Doelstellingen 2030

1. Klimaat
   1,3 Mton CO2-eq per jaar waarvan 0,3 Mton resultaatverplichting en 1,0 Mton maximale ambitie[1] o.b.v. klimaatakkoord 2019. Er zal in overleg met LVVN een sectorspecifiek doel opgesteld worden voor de varkenshouderij binnen de veehouderijbrede opgave om in 2030 een

[1] De Coalitie gaat ervan uit dat alle energie die op varkenshouderijbedrijven wordt opgewekt (bijvoorbeeld via zonnepanelen op de daken van stallen) aan de varkenshouderij wordt toegerekend. Over deze claim zal overleg plaatsvinden met de ministeries van LVVN en KGG

restemissie te hebben van 13,6 Mton, zodat op basis van monitoring de voortgang gevolgd kan worden en, waar nodig, bijgestuurd kan worden.

2. Methaan: binnen de klimaatopgave geldt een specifieke doelstelling voor methaan: 30% lagere methaanemissie in 2030 t.o.v. 2020.
3. Een nader te bepalen bijdrage aan de landelijke ambitie om 1,1 miljard kuub groen gas te produceren o.b.v. de doelstelling onder punt 2.
4. Energie 2030/2050: 100% energieneutrale varkenshouderij (met inachtneming van genoemde randvoorwaarden)

De saneringsregeling varkenshouderij (Srv) heeft geleid tot 0,15 Mton reductie. Ook de LBV en de LBV+ en de aangekondigde brede opkoopregeling leiden tot significante reductie. De focus in de sector ligt echter op het innovatiespoor voor brongerichte verduurzaming voor nieuwe stallen op de lange termijn en versnelde afvoer van mest op bestaande bedrijven en vergisting daarvan voor de korte termijn. Om ook de maximale ambitie te realiseren, is een extra stap noodzakelijk. Voldoende financiële middelen, tijdige aanpassing van regelgeving en het tijdig beschikbaar hebben van vergunningen en locaties voor mestverwerking zijn essentieel. CoViVa is van mening dat investeringen het meest renderen door verouderde stallen versneld af te schrijven en te saneren en te vervangen door stalsystemen met een brongerichte aanpak van emissies met nageschakelde techniek.

De WUR heeft in opdracht van CoViVa een uniforme definitie opgesteld om de carbon footprint van de varkensketen te volgen. Vervolgens wordt vanuit CoViVa:

- Een systematiek ontwikkeld om de footprint sectoraal te monitoren en waarbij nationale emissies van broeikasgassen op een eenvoudige manier herleid kunnen worden.
- De uniforme rekensystematiek jaarlijks geactualiseerd.
- Een governance structuur ingericht, die aansluit bij de governance structuur in kader van de sectorbrede aanpak van KPI's.
- Een actieprogramma opgesteld om de carbon footprint van de varkenshouderij verder te reduceren, met speciale aandacht voor herkomst van importgrondstoffen (niet-ontboste gebieden), gebruik "human inedible" grondstoffen, alternatieve veevoedergrondstoffen en gebruik circulaire meststoffen mede op basis van dagontmesting om daarmee groene energie te produceren.
- Onderzoek uitgevoerd om de acties te ondersteunen en te versnellen,
- Het netwerk praktijkbedrijven varkenshouderij ingezet om te testen, waarbij ook gekeken wordt naar de integraliteit met andere duurzaamheidsopgaven.
- Ingezet op stimuleringsmaatregelen voor ondernemers.
- De aanpak gekoppeld aan een doelvoorschriften systematiek.

Robuuste en gezonde varkens in een dierwaardige varkensketen

De Coalitie Vitale Varkenshouderij staat voor een dierwaardige varkensketen met gezonde, robuuste dieren. Een keten die wereldwijd vooroploopt in zorg voor en behoud van de integriteit van het varken. Gezondheid en welzijn van de varkens zijn geborgd, ze worden gehouden in een veilige omgeving, met sociaal contact en hebben goede kwaliteit eten en drinken, toegediend op een wijze die past bij het eetgedrag van een varken. De dieren presteren optimaal met een krulstaart, doordat ze in een stal worden gehouden waar het varken zich comfortabel voelt, kan voldoen aan zijn eigen individuele gedragsbehoeftes en synchronisatie van gedrag mogelijk is door duidelijke functiegebieden. Hierbij hoort een gezond stalklimaat en voorkómen van hittestress. Ook krijgen ze de juiste zorg op het juiste moment. Ziekten worden zoveel mogelijk beperkt door optimale huisvesting, voeding, biosecurity en veterinaire begeleiding. Varkens worden op een dierwaardige wijze getransporteerd en geslacht.

Ambitie 2040

De varkenshouderij in 2040:

a) Heeft een hoge diergezondheidsstatus gekenmerkt door vrij zijn van het PRRS-virus, een hoog niveau van biosecurity en een verantwoord en zorgvuldig gebruik van antibiotica en overige antimicrobiële en antiparasitaire middelen op alle varkensbedrijven;
b) Houdt haar varkens in (brand)veilige stallen;
c) Houdt haar varkens in diergericht ontworpen stallen;
d) Heeft haar ingrepen geminimaliseerd, wat betekent dat:
    - Beren gehouden worden (onder voorwaarde van marktacceptatie)
    - Varkens lange staarten behouden (onder voorwaarde dat het dierwelzijn geborgd is)
    - Individuele dierherkenning met één ingreep wordt aangebracht;
e) Heeft specifiek aandacht voor jonge dieren, gekenmerkt door een zeugenstapel die vitale biggen voortbrengt, optimale en diergerichte huisvesting, voeding en verzorging en minimale uitval.

Opgaven en doelstellingen

Al jaren wordt er gewerkt aan diergezondheid en dierwelzijn en zijn er stappen gezet. Denk aan groepshuisvesting bij zeugen, hokverrijking en steeds meer dieren die gehouden worden binnen een dierwelzijnskeurmerk. Ook in de komende jaren zullen nog steeds ontwikkeling, onderzoek en innovatie plaatsvinden om stalsystemen door te laten ontwikkelen om de verschillende uitdagingen (geur, emissie, diergezondheid en dierwelzijn) integraal te verbeteren. De Nederlandse varkenshouderij is hiermee internationaal toonaangevend en onderscheidend. In de afgelopen jaren zijn er door de Coalitie Vitale Varkenshouderij grote stappen gezet met betrekking tot de aanpak van het PRRS-virus om de varkensgezondheid op een nog hoger niveau te brengen. Een PRRS vrije varkenshouderij leidt tot een hogere gezondheid, een beter welzijn van de dieren, lager antibioticagebruik, betere arbeidsomstandigheden en een fors lagere CO_2-footprint in de hele keten. Bovendien wordt de internationale concurrentiepositie van Nederlands varkensvlees versterkt. Daarnaast zijn er opnieuw forse stappen gezet in de vermindering van het antibioticagebruik. Ook op het gebied van dierwelzijn zijn belangrijke stappen gezet, zowel op het primaire bedrijf, tijdens transport en in de slachterij, waarbij er in het kader van het convenant Dierwaardige Veehouderij een gedragen actieplan is opgesteld samen met de Dierenbescherming. Dit plan wordt nu via de coalitie vitale varkenshouderij in uitvoering gebracht.

Aanpak

Het verbeteren van gezondheid en welzijn van varkens vraagt om kennis van en sturings-mogelijkheden op veel facetten binnen het bedrijf. Denk bijvoorbeeld aan voeding, klimaat, huisvesting, fokkerij en management. Daarnaast kunnen effecten van de verschillende opgaven waar de varkenshouderij voor staat, botsen. Bijvoorbeeld op het gebied van emissies en dierwelzijn of zelfs op het gebied van dierwelzijn en diergezondheid (bijvoorbeeld de wens om varkens ook buiten te huisvesten waardoor ze aan meer ziekteverwekkers blootgesteld worden). Vanwege deze complexiteit wordt ingezet op een integrale benadering waarbij bedrijven inspanningen ook (h)erkend en beloond zien worden en waarbij sturing mogelijk wordt bij bedrijven die (op onderdelen) achterblijven. De aanpak in onderstaande acties rust op vier uitgangspunten:

1. Stapsgewijze verbetering van gezondheid en welzijn.
2. Korte termijn implementatiemogelijkheden door creëren van draagvlak bij ondernemers.
3. Marktstimulans door inbedding in ketenkwaliteitssystemen.
4. Eenvoudig controleerbaar op basis van gekoppelde informatie, zodat inspanningen zichtbaar zijn, hetgeen bijdraagt aan motivatie en (h)erkenning.

Het welzijn van varkens is een resultante van de boven beschreven goede omgeving, goede gezondheid en goede voeding. Hierdoor kan een varken zijn soorteigen behoeftes invullen en draagt dat bij aan een positieve emotionele toestand (RDA model, 2021). Binnen de ambities van CoViVa zijn de pijlers daarom hierop gericht. Dit resulteert in de volgende acties:

- Goede omgeving: transitie naar andere huisvestingstypen.
  De verwachting voor komende jaren is dat er verschillende type stalsystemen ontstaan, passend bij het bedrijf, locatie in de omgeving, management en afzetmarkt. De aanjager hiervoor is de ambitie om kraamzeugen te huisvesten in een systeem waar zij zich vrij kan bewegen met haar biggen. Om dit te bereiken zijn er verschillende typen systemen (kraamopfokhokken, groepskramen, loskramen) die ieder een ander vervolghuisvesting vragen (wel/geen speenafdeling, leeftijd spenen, dekafdeling, etc.) ingericht met functiegebieden en nieuw type mestopslag die een beter stalklimaat opleveren.
  a. De snelheid van de ontwikkeling wordt mede bepaald door het tempo van oplossen van knelpunten m.b.t. vergunning en vergroten van het bouwblok.
  b. Gezien de verscheidenheid aan typen kraamhokken, moet er niet blind gestaart worden op vierkante meters. In een gids van goede praktijken wordt ieder type uitgewerkt met alle kritische succesfactoren en eisen met ervaringen uit binnen- en buitenland.
  c. Toepassen van sensoren/AI-technologie in de stal en vertaalslag naar een werkbare praktische vorm om dagelijks te gebruiken in de stal of als erfbetreder.
- Goede gezondheid: Aanpak van bedrijfsgebonden dierziekten, te beginnen bij PRRS, en een verantwoord en zorgvuldig gebruik van antibiotica en overige antimicrobiële en antiparasitaire middelen.
  a. PRRS
     De Nederlandse varkenshouderij wil in 2040 vrij zijn van het PRRS-virus. Hiermee is in 2021 een start gemaakt. Ambities en werkwijze staan in het nieuwe Nationaal PRRS-plan 2025-2040. Het PRRS-virus is een belangrijke ziekteverwekker in de Nederlandse varkenshouderij en is daarnaast veroorzaker van diverse secundaire infecties. De PRRS-aanpak draagt daarom ook bij aan een lagere ziektedruk van andere ziektekiemen en zal een positief effect hebben op de reductie van antibioticagebruik en een forse verlaging van de CO_2-footprint in de keten. Via sturing binnen kwaliteitssystemen en flankerend beleid zullen verdere stappen gezet worden.

b. De diergezondheid wordt continu gemonitord, zowel infectieziekten en zoönosen als bedrijfsgebonden aandoeningen.
c. Antibiotica en overige antimicrobiële en antiparasitaire middelen
   Door middel van doelsturing binnen private kwaliteitssystemen is het antibioticagebruik sinds 2010 met ruim 70% gedaald en is de inzet van humaan kritische middelen nagenoeg nihil. In het antibioticaplan 2025-2030 zijn concrete acties opgenomen met betrekking tot vijf aandachtsgebieden: hogere varkensgezondheid, (structureel) rode bedrijven, colistinegebruik, speenbiggen en prudent gebruik
d. Zorg voor jonge dieren
   De coalitie heeft een bigvitaliteitsindex ontwikkeld als kpi binnen doelsturing. Inmiddels is er een driejarig pilotproject uitgevoerd binnen de SDa. Na evaluatie hiervan worden vervolgstappen bepaald. Ook het verlengen van de speenleeftijd, wat past binnen de kaders van welzijn zeug en omgeving, is een aandachtsveld.

- Goede voeding
  Het varken van nu is niet meer het varken van enkele decennia geleden. Genetica, behoeften, gewenste eigenschappen en productie van de varkens zijn veranderd. De wettelijke maximum normen voor bijvoorbeeld vitaminen en (sporen)elementen berusten vaak op oude onderzoeken en het vermoeden bestaat dat deze niet meer passen bij de behoeften van de huidige varkens. Er is onderzoek nodig voor eventuele bijstelling van de normen, wat van essentieel belang is voor het houden van varkens met krulstaarten
- Praktijkgerichte afbouw van fysieke ingrepen aan het dier.
  Het praktijkgericht afbouwen van fysieke ingrepen is mogelijk doordat er een balans is van goede voeding, goede omgeving en goede gezondheid. De krulstaart is uiteindelijk een indicator dat deze balans goed is. De focus komende jaren ligt op kennisdeling en het toepassen van de theoretische kennis in de praktijk door erfbetreders, varkenshouders en hun personeel. Marktstimulans is hierbij een cruciale succesfactor, de meerkosten zullen betaald moeten worden.
  Het houden van niet gecastreerde varkens is in de afgelopen jaren sterk toegenomen. Het houden van beren heeft voordelen voor dierwelzijn, diergezondheid en klimaat (lagere CO_2-footprint). Er is veel kennis ontwikkeld over het op een verantwoorde manier houden van intacte beren en nationaal en internationaal wordt hier veel gebruik van gemaakt. (Angst voor) berengeur is echter een drempel voor de acceptatie van het vlees van beren. Indien de markt geen vlees van niet gecastreerde varkens accepteert, zal castratie toegepast worden met verdoving en napijnbestrijding.
- Verantwoord en comfortabel veetransport
  Veetransport dient dierwaardig ingevuld te worden en is ook gericht op versterking van de bio-security en de hoge gezondheidsstatus. Beperking van de transportduur en het dichterbij slachten worden gestimuleerd vanuit marktconcepten en verdienmodellen. Hierbij hoort ook beperking van transportduur van uitgeselecteerde biggen en zeugen.

Koploperschap in marktgerichtheid en ketensamenwerking

De Coalitie Vitale Varkenshouderij streeft naar een varkenshouderijketen die uitblinkt in marktgerichte en gelijkwaardige samenwerking. De focus ligt op vraaggestuurde ketens en onderscheidende marktconcepten, waarbij voedselveiligheid, kwaliteit en transparantie centraal staan. Het doel is om elk onderdeel van het varken een waardevolle bestemming te geven binnen de voedselketen, aansluitend op het gevarieerde consumptiepatroon van consumenten wereldwijd. Het ketenkwaliteitssysteem Holland Varken fungeert hierbij als centraal kwaliteitslabel, ondersteund door een efficiënte gegevensuitwisseling. Dit versterkt de exportpositie op de wereldmarkt, wat cruciaal is voor een toekomstbestendige varkenshouderij en de financiële ruimte biedt voor noodzakelijke investeringen in duurzaamheid en dierenwelzijn

Ambitie 2040

De varkenshouderij in 2040:

a) Heeft en geniet vertrouwen in ondernemer- en vakmanschap;
b) Is divers in omvang en type bedrijfsvoering;
c) Levert uitsluitend producten uit sterke, transparante vraaggestuurde ketens;
d) Heeft een sterke internationale concurrentiepositie in een Europees gelijk speelveld;
e) Garandeert een eerlijke positie voor boeren in de keten;
f) Werkt in ketens waar risico's, marges en kosten transparant verdeeld worden;
g) Gaat verspilling tegen en verwaardt daarvoor haar varkens optimaal in de EU en restproducten daarbuiten;
h) Maakt optimaal gebruik van groen/ blauwe diensten (inclusief dierenwelzijn) om extra kosten door maatschappelijke wensen en diensten, bekostigd te krijgen;
i) Heeft een modern, goed geborgd, digitaal keteninformatieplatform.

Context

De Nederlandse varkenshouderij staat internationaal bekend om haar vakmanschap, innovatie, efficiëntie en duurzaamheid. Dankzij professionaliteit en sterke ketensamenwerking bleef de sector, ondanks strenge regelgeving, concurrerend binnen Europa. Deze marge is echter uitgeput: verdere verzwaring van productie-eisen bovenop Europese standaarden bedreigt de concurrentiepositie. De sector wil daarom meer vraaggestuurd produceren, zoals bijvoorbeeld de productie voor de Nederlandse retail, maar pleit bij generieke aanscherpingen voor beleid en afspraken gericht op de Europese markt. Tegelijkertijd beïnvloeden binnenlandse factoren zoals natuur, woningen, veedichtheid en regionale regelgeving de bedrijfsvoering. De varkenshouderij richt zich daarom op een evenwichtige ontwikkeling van binnenlandse en internationale verdienmodellen om toekomstbestendig te blijven opereren binnen de veranderende marktomstandigheden en beleidskaders.
Van de varkensproducten wordt 80% binnen de Europese markt afgezet. Een kleiner deel wordt buiten de EU verkocht, met name producten die in Europa weinig vraag kennen, zoals koppen, poten en orgaanvlees, maar elders in de wereld zeer gewaardeerd worden. Deze internationale afzet voorkomt niet alleen verspilling van hoogwaardige dierlijke eiwitten, maar genereert ook extra inkomsten voor de gehele keten, wat bijdraagt aan duurzame productie. Dit principe van 'vierkantsverwaarding' is cruciaal.

Wat is hiervoor nodig?

Om een sterke, vitale en concurrerende varkenssector in de toekomst te borgen, zijn een aantal ontwikkelingen nodig. Onderstaand zijn deze vanuit het verdienvermogen weergegeven.

1. Een goed functionerend ketenkwaliteitssysteem Holland Varken en goed functionerende gegevensuitwisseling.
2. Afstemming en afspraken over de kpi's ten behoeve van duurzaamheidsrapportages als CSRD, de stroomlijning en borging van de benodigde informatie-uitwisseling en de rapportage.
3. De varkenshouderij werkt in de lijn van 1. Private afspraken, 2. EU Level Playing Field en 3. Labeling en etikettering.
4. In 2040 maken alle varkens en de hele keten deel uit van marktconcepten die zich onderscheiden op duurzaamheid en kwaliteit, met 'Holland Varken' als basis.
5. EU Level Playing Field.
   Nederland richt zich erop om eisen vanuit maatschappij/politiek om te zetten in aanpassing van wetgeving op Europees niveau en/of dit vanuit de vraagzijde in Nederland te stimuleren. Op deze wijze kan de Nederlandse sector op basis van een nationaal en Europees Level Playing Field 'eerlijk' ondernemen en concurreren binnen de Interne Europese markt en wordt er gelijktijdig ook invulling gegeven aan toenemende eisen vanuit de Nederlandse maatschappij. Wanneer hiervan afgeweken wordt, wordt een impactanalyse uitgevoerd. Op basis hiervan worden publiek-private (keten-)afspraken gemaakt over verdeling van kosten en risico's.
6. Marktacceptatie.
   De kolom varkens gaat (keur)merken (door)ontwikkelen op basis van marktvraag. Zeker in Nederland zijn er steeds meer gesloten productieketens met aanvullende bovenwettelijke eisen en afspraken rond levering/afname en prijs. Marktvraag naar duurzaam geproduceerd voedsel is de beste stimulans voor het op een bestendige wijze vergroten van het aandeel duurzame productie. Het stimuleren van de markt voor duurzame producten is daarom een belangrijke route om de verduurzaming te versnellen.
7. Duurzame en gezonde consumptie wordt gestimuleerd via de vraagzijde en wordt opgepakt door de markt én de overheid.
8. Daar waar de markt de meerkosten niet betaalt, worden publieke bronnen aangeboord om gewenste productiewijzen te bekostigen, waarbij sprake is van langjarige beloning van maatschappelijke diensten én investeringssubsidies. De varkenshouderij krijgt daarbij meer mogelijkheden om eco-diensten te leveren op gebied van milieu, biodiversiteit en dierenwelzijn. Hierbij kunnen ook nieuwe vormen van beloning toegepast worden om innovaties verder te stimuleren (bv. CO_2-credits).
9. De marge- en risicoverdeling is per (keur)merk transparant in de gehele kolom. Boeren moeten een gelijkwaardige stem in de keten hebben bij totstandkoming van prijs, duurzaamheidsstappen, etc. Prijsvorming is een ketenverantwoordelijkheid, waarbij een goed inkomen voor iedere deelnemer mogelijk moet zijn, er ruimte is voor ondernemerschap en langetermijn duurzaamheidsinvestering. Het artikel 210bis van GMO-verordening biedt ruimte om afspraken binnen de agrifood- en retailsector te maken die een duurzaamheidsnorm nastreven en daardoor niet onder het kartelverbod vallen. Ketenpartijen spannen zich in om dit te organiseren. Het vraagt nog verdere uitwerking hoe onafhankelijke toetsing op deze afspraken plaats gaat vinden.
10. Een open dialoog om de maatschappij weer te verbinden met voedsel met als doel duurzame consumptie te stimuleren.

Governance

De Coalitie Vitale Varkenshouderij is een ketenbrede samenwerking van partijen in de gehele varkensketen: Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV), VleesNL, De Nederlandse Vereniging Diervoederindustrie (Nevedi), Topigs Norsvin, de Rabobank en het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN).

Via 4 stuurgroepen wordt met draagvlak gewerkt aan de uitvoering van het actieplan. Elke geleding in de keten is trekker van één van de stuurgroepen.

- Stuurgroep Stikstof en Klimaat: trekker POV
- Stuurgroep Duurzaam Diervoeder: trekker Nevedi.
- Stuurgroep Diergezondheid en Welzijn: trekker Topigs Norsvin
- Stuurgroep Markt en Keten: trekker VleesNL

Elke stuurgroep kan werkgroepen instellen voor uitwerking van specifieke thema's. Nieuwe kennis en implementatie daarvan vindt plaats via de bekende PPS-structuur (publiek-private samenwerking).
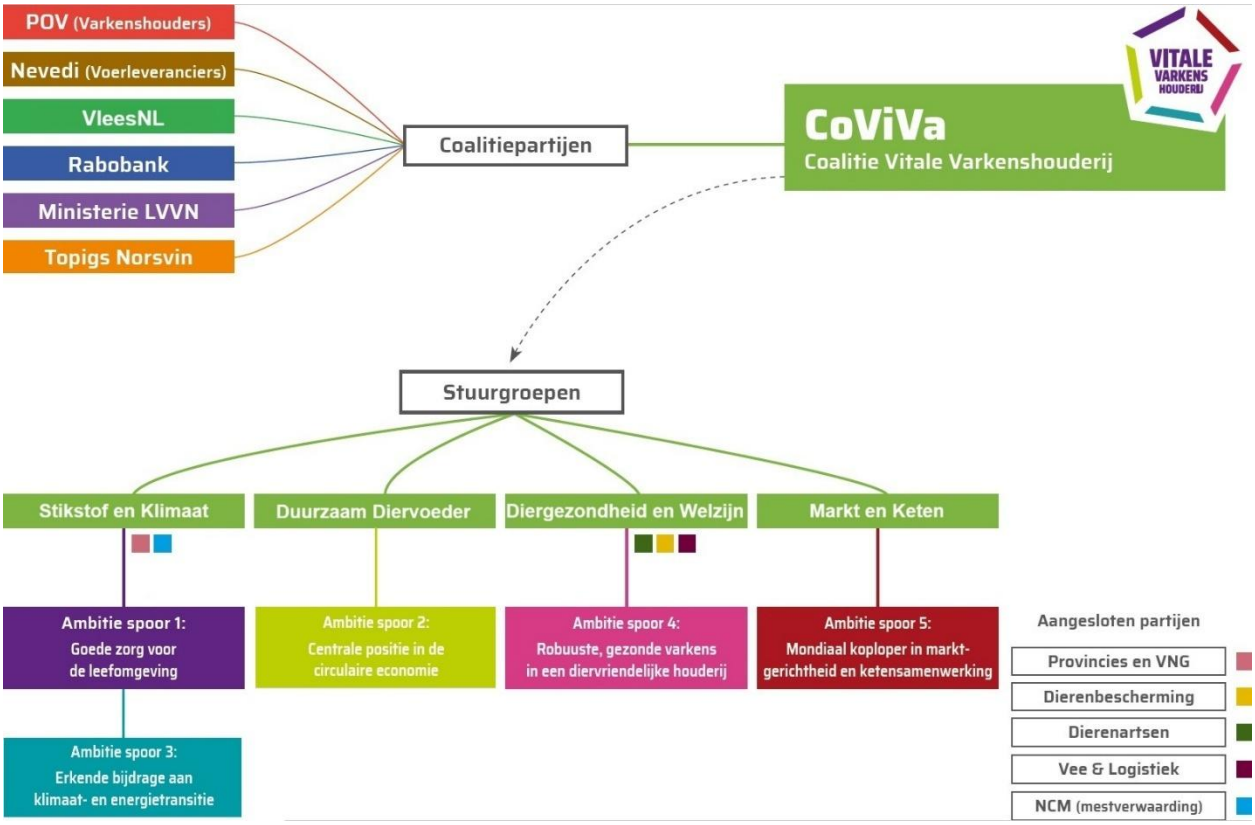
Onderstaand is dit schematisch weergegeven.